

LEGIONÁŘI – KDO TO BYL?

**věnováno
památce 83. výročí založení
Československé republiky**

Příloha Budišovského zpravodaje č. 3/2001

1. 10. 2001

Legionáři – kdo to byl ?

Tuto otázku jsem zaslechl ve chvílích, kdy jsem hledal materiály pro Ing. Vlastislava Valdu z Třebíče. V dopise, který mi poslal, byl jmenný seznam legionářů obce Budišov a prosba o kontrolu těchto jmen z dostupných historických zdrojů obce. Využil jsem této příležitosti a poprosil jej, zdali bychom tento seznam mohli otisknout v Budišovském zpravodaji. Ochoťně souhlasil.

Ještě před uvedením již zmíněného seznamu bych rád odpověděl na titulní otázku. Na pomoc jsem si vzal encyklopedii Diderot a v ní pod heslem československé legie je uvedeno, že se jedná o souhrnný název pro dobrovolné jednotky zahraničního odboje za 1. světové války. Podle míst svého formování a bojů se dělily na:

1) Československé legie na ruském území v letech 1914-20. Jejich základem byla Česká družina, 2. 2. 1916 přetvořena na 1. československý střelecký pluk, 19. 5. 1916 na československou střeleckou brigádu. Po bitvě u Zborova zrušila ruská vláda omezení při vytváření československých jednotek; postupně vznikly divize, které 9. 10. 1917 vytvořily československý sbor v Rusku. Koncem roku 1917 měly československé jednotky 38 500 dobrovolníků. Po uzavření německo-sovětského brestlitevského míru v březnu 1918 opustily československé jednotky Ukrajinu a přesunuly se přes Sibiř do Francie. Po přepadech československých transportů na magistrále došlo k bojům československých legií se sovětskou vládou na Sibíři a v Povolží, které trvaly až do úplné evakuace československých jednotek z Ruska v létě 1920. Do konce r. 1918 vstoupilo do československých legií v Rusku kolem 61 000 vojáků a z nich 4 112 zde padlo.

2) Československé legie ve Francii v letech 1914-19. V rámci cizinecké legie vznikla 34. 8. 1914 rota Nazdar! Až v roce 1918 vznikla československá brigáda ve Francii, která se do ČSR vrátila během jara 1919. Tvořilo ji asi 9 600 vojáků, z nich na francouzské frontě padlo asi 650.

3) Československé legie v Itálii v letech 1917-18. První z nich tvořily v roce 1917 výzvědné oddíly. Na jaře 1918 se vytvořila československá divize a v prosinci 1948 armádní sbor. Do jednotek bylo zařazeno asi 20 000 vojáků a po podepsání příměří ze zajatců vznikly další, tzv. domobranecké prapory s 60 000 vojáky. Na italské frontě padlo 350 legionářů.

Seznam legionářů obce Budišov

Část Budišov

Průša Alois, střelec, 33. střelecký pluk, II. setnina, nar. 17. 10. 1880 Budišov, příslušen do Mihoukovic, italský legionář

Holič František, střelec, 1. pluk cizinecké legie, nar. r. 1883 Budišov, francouzský legionář
Nováček Antonín, 24. střel. pluk – branec, nar. r. 1889 Budišov, francouzský legionář

Ondráček Tomáš, četař, 21. střel. pluk, nar. r. 1882 Budišov, francouzský legionář

Adam Eduard, nar. 11. 3. 1895 Budišov, ruský legionář

Janoušek Josef, 1. střelecký pluk, 12. setnina, nar. 17. 3. 1892 Budišov, ruský legionář

Kledus František, nar. 23. 6. 1878 Budišov, ruský legionář

Kostecký Emanuel, 2. střelecký pluk, 1. setnina, nar. 16. 6. 1884 Budišov, ruský legionář

Kratochvíl Jan, dělostřelectvo, nar. 16. 2. 1887 Budišov, ruský legionář

Málek Jan, 8. střel. pluk, nar. 25. 12. 1896 Budišov, ruský legionář

Man Josef, 4. střel. pluk, nar. 20. 8. 1888 Budišov, ruský legionář

Mikulášek Josef, 2. střel. pluk, nar. 11. 2. 1886 Budišov, ruský legionář

Nováček František, 2. samostatná technická rota, nar. 16. 1. 1894 Budišov, ruský legionář
Ondráček Josef, 6. střel. pluk, 2. setnina, nar. 5. 8. 1897 Budišov, ruský legionář
Pavlíček Josef, 8. střel. pluk, nar. 26. 2. 1890 Budišov, ruský legionář
Peřínka František, 2. střel. pluk, 6. setnina, nar. 7. 3. 1886 Budišov, ruský legionář
Tesař Jan, nar. 8. 8. 1893 Budišov, ruský legionář
Zejda František, 7. střel. pluk, 6. setnina, nar. 26. 3. 1897 Budišov, ruský legionář
Část Mihoukovic
Průša Jan, střelec, 31. střel. pluk, pomocná setnina, nar. 20. 5. 1886 Mihoukovic,
příslušen do Budišova, italský legionář
Man Karel, střelec, 4. střel. pluk, 6. rota, nar. v listopadu 1894 Mihoukovic, příslušen do
Budišova

Man Karel vstoupil do čs. vojska společně se svým starším bratrem 4. července 1918 v Samaře. Oba byli zařazeni do 6. roty našeho pluku. Nedlouho byli však pospolu; mladší z nich, Karel, brzy nato vykrvácel na nikolajevské frontě v boji u Ivantějevky dne 27. července 1918. Byl raněn střepinou granátu do pravé hrudi; při odchodu na obvaziště byl raněn po druhé, tentokrát smrtelně, do srdce. Pochován společně s br. Křetínským a Procházkou v jednom hrobě. Nebyl v našich řadách dlouho, ale přec zanechal po sobě nehynoucí památku.

(V seznamu padlých, zemřelých a nezvěstných příslušníků pluku „Mrtvým hrdinům“ uveden na str. 38)

Poznámka:

U italských legionářů je uvedena jejich mateřská, kmenová jednotka. U francouzských legionářů jsou uvedeny všechny pluky, kterými prošli.

U ruských legionářů je uvedena jednotka, u které byli ve stavu k 1. 1. 1919, nejsou tedy promítnuty předchozí či pozdější změny. Pokud u nich není žádné číslo jednotky, nebylo v seznamu, ze kterého jsem čerpal, uvedeno.

Přesné označení pramenů:

„Českoslovenští legionáři v Itálii jmenný seznam I. a II.“

Kopie evidenční pomůcky Kanceláře československých legií MNO, vytvořené někdy ve třicátých letech (VHA, Kleg, karton č. 37)

„Českoslovenští legionáři ve Francii – rejstřík“

Kopie evidenční pomůcky Kanceláře československých legií MNO, vytvořené v letech 1925–1939 (VHA, Kleg, karton č. 46)

„Seznam sibiřské armády“

Příloha týdeníku „Československý legionář“, ročník I., 1919. Vydávala Kancelář čs. legie v Praze, v Melantrichu.

„Dějiny 4. střeleckého pluku Prokopa Velikého 1917–1920“, autor major generálního štábu Methoděj Pleský, Turnov, 1927.

ing. Vlastislav Valda

Kontrolou tohoto seznamu jsem zjistil, že v něm chybí:

Josef Horký z Budišova-Kundelova, nar. 3, 3, 1893 v Budišově-Kundelově,
střelec 6. střel. pluku, ruský legionář

Vzhledem k tomu, že se podařilo sehnat několik vzpomínek a fotografií Antonína Smejkal, ruského legionáře z nedalekého Spáleného dvora, uvádíme jeho jméno společně se jmény budišovských legionářů.

Ruský legionář Antonín Smejkal

Narozen 9. 6. 1895 ve Vídni (Dol. Rak.), bydliště Kojatín (samota Spálený dvůr). Vyučil se kolářem a povoláním byl státní cestář.

V zajetí,
výcházková pracovní uniforma

Vojenskou základní službu nastoupil a po výcviku byl odvelen do světové války, která začala v r. 1914. Pobyt na frontových bojištích netrval dlouho.

Asi začátkem r. 1915 byl zajat a eskortován s dalšími zajatci na Sibiř do zajateckého tábora. V táboře setrval asi 4 roky. Při špatné stravě a ve špatných životních podmínkách. V zimním období zde klesal mráz až na $-500\text{ }^{\circ}\text{C}$, což mnoho jeho kamarádů zaplatilo životem. V táboře se začalo hovořit o založení legionářských skupin. Po čtyřletém vyjednávání mohli opustit zajatecký tábor.

Stal se členem československé obce legionářské a sloužil u 1. jízdního pluku Jana Jiskry z Brandýsa (To, že byl ruským legionářem, dosvědčuje potvrzení MNO–KLEG č. 50. 051 a vyznamenání na základě dekretu č. 230.)

Zpáteční cesta přes Ukrajinu a Slovensko byla nepřijatelná, proto museli zvolit cestu po ruské

magistrále, až do přístavního města Vladivostoku. Zde nastoupili na loď a po čtrnácti dnech plavby připluli do Ameriky, kde byli přivítáni T. G. Masarykem. Po měsíčním pobytu nastoupili cestu domů.

Po připlutí do Německa nastoupili do vlaků (zbraně museli nechat v zadních vagoněch), které je po různých přestupech dopravily na československé území. Jejich prvním místem, kde získali azyl, byla pevnost Josefův u Jaroměře. Když si šli pro své zbraně, zjistili, že zbraně i s vagony zůstaly v Německu. Bylo to v důsledku obav našich vládních činitelů, aby jim legionáři po návratu nezpůsobili nějaké těžkosti.

Zajetí, v pracovní uniformě

Jako legionář, v horní řadě, druhý zprava

Z pevnosti Josefov je propouštěli do jejich bydlišť po desíti lidech a to ještě na různé strany. Tím pádem to trvalo ještě nějaký měsíc, než se konečně dostal domů. Psal se rok 1920.

První a také poslední sjezd legionářů se konal v Praze roku 1947.

Zemřel v březnu r. 1965 a je pohřben na budišovském hřbitově, kde s ním odpočívají jeho kamarádi, legionáři: p. Ondráček, učitel Fr. Zejda, p. Josef Horký z Kundelova a p. Šípek.

*Ze vzpomínek Františka Smejkal,
syna Antonína Smejkal.*

I. sraz legionářů
v Praze 1947
(Antonín Smejkal
druhý zprava)

Sibiřská anabáze

Byla jsem požádána, abych ve zkrácené verzi vybrala do našeho Budišovského zpravodaje několik tatínkových vzpomínek z jeho „Paměti z cesty kolem světa“. Jsou to vzpomínky z 1. svět. války, kterou prožil můj otec František Zejda v Rusku, na Sibiři, jako voják, později zajatec a legionář. Dívám se na ten solidní, starý deník zaplněný vypsáním rukopisem venkovského učitele. Před očima se mi mihají slova, v nichž je zobrazena hrdost i tragédie, víra i zklamání. Vraťme se však do let 1. svět. války, k anabázi našich legionářů.

Slova ožívají

„28. června 1918 po silných bojích se sověty obsazuje náš pluk Vladivostok. Občané vítají naši akci s nadšením, tvoří se nová městská rada a všechny noviny píší jen o nás. Boje pokračují směrem na západ, po celé Sibiři a my jsme nuceni odjet do Vladivostoku po magistrále a účastnit se bojů. Z Ťumeně odjíždíme do Jekatěrinburku, kde štáb naší II. divize sídlí v domě, kde byla před naším příchodem zastřelena rodina cara Mikuláše II. i on sám.

V listopadu 1918 se dovídáme o získané svobodě v naší vlasti a klademe si otázku, proč máme řešit problémy Ruska, když náš národ je svobodný. Na jaře 1919 přijíždí za námi Štefánik, varuje nás před nerozvážnými činy a radí, že musíme ještě počkat s návratem do vlasti. Slibuje, že se v Paříži přičiní o náš brzký návrat. Zanedlouho se dovídáme potěšující zprávu, že vlak našeho 7. pluku nastoupí cestu zpět na východ, do přístavu Vladivostok, abychom mohli být naloděni k cestě do vlasti. Ujíždíme po sibiřské magistrále značnou rychlostí, abychom co nejdříve přistáli na posledním bodu ruské pevniny.

Vladivostok nám není již neznámý, neboť jsme jej opustili r. 1918. Vlak zastavuje na konečné stanici a my dostáváme rozkaz vystěhovat se z vagónů, našich „těplušek“, a připravit se k plavbě na Ruský ostrov, který se nachází asi 8 km před vladivostockou zátokou. Loučíme se s těpluškami, ve kterých jsme 2 roky žili na Sibiři. Ještě pohled na malé okénko, kterým jsem se díval na širé sibiřské pláně, do hlubokých hvozdů sibiřské tajgy. Odcházíme k přístavu, nastupujeme do malého parníku „Stelok“ a plavíme se přes zátoku do Vladivostoku. Jsme ubytováni v kasárnách, kde prožíváme poslední dny našeho života v Rusku. Omezujeme se na strážní službu a mluvíme o budoucnosti. Píše se již rok 1920, jarní měsíce jsou velmi teplé, vedra nás zahánějí do stínu, noc trvá jen pár hodin, již ve 2 hodiny po půlnoci čtu za denního světla noviny.

11. května 1920 příplula loď „Ixion“, na které se budeme plavit přes oceán do Kanady. Nalodíme se a 23. května loď vyplouvá z přístavu a my upíráme z paluby zrak k bílému pomníku na břehu, kde spí věčný sen naši padlí bratři. Od slibu Štefánika o brzkém návratu uplynul celý rok.

Na lodi je nás 3117. Obsluha lodi je konána Čiňany, kteří jsou ponejvíce zaměstnáni na amerických a anglických lodích. Proplováme průlivem mezi Japonskými ostrovy, vyjíždíme do spodních mořských proudů, loď se nepříjemně kymácí. Bouřlivé vlny bítí do ocelových stěn Ixionu. Mnozí začínají trpět nevolností – mořskou nemocí. Po 3 dnech se moře uklidní, husté mlhy však brzdí rychlost parníku, který na sebe upozorňuje pronikavými zvuky sirén. Dne 30. května 1920 přeplouváme 180 poledník, prožíváme 2 neděle s datem 30. 5. , abychom se vyrovnali mezi východní a západní polokoulí. Nyní loď pluje 300-325 mil denně, t. j. asi 600 km, doprovázena četnými velrybami.

V noci z 5.-6. června se blížíme k ostrovu Vancouver. Za ranního svítání jsme všichni na palubě a vítáme zemi. Naše loď zakotvila po patnácti dnech plavby v přístavu Vancouver. Vítají nás Čechoslováci, kteří tu žijí, a my se ubíráme na nádraží, kde již na nás čekají železniční vagóny.

Ráno dalšího dne opouštíme přístavní město, projíždíme pohořím Skalistých (Skalnatých) hor, vidíme zasněžené vrcholky a mohutné četné vodopády. Krajina je tu neobydlena, vesměs zalesněna. Po 2 dnech cesty vjíždíme do rovin, kde již hospodaří francouzští a angličtí farmáři. Zastavujeme ve Winnipegu a využíváme zastávky k prohlídce města. Další cesta směřuje do Quebecu, který má být naší konečnou kanadskou stanicí. Jsme ubytováni v táboře za městem ve velmi nepohodlných stanech, ve kterých přespáváme téměř měsíc. Až 8. července 1920 se loučí náš pluk s táborem a Kanadou.

Jsme naloděni na ruský parník Carica, další den nastupujeme plavbu mezi úžinami řeky sv. Vavřince a vyplouváme do Atlantského oceánu. U ostrova Newfoundland sledujeme plující vysoké kopce ledovců a jsme rádi, že jsme z tohoto nebezpečného pásma šťastně vypluli a míříme k břehům Anglie. Dne 18. července jsme přistáli v přístavu Plymouth a po nabrání zásob uhlí míříme k evropské pevnině.

Konečným přístavem na evropském kontinentě je německý přístav Cuxhaven. Rychle se vyloďujeme a nastupujeme na nádraží do připraveného vlaku. Náš transport šťastně dojel dne 22. července 1920 na území naší draze vydobyté vlasti. Konečně po pěti letech jsme doma“.

*Z válečných záznamů vypsala
Miloslava Pospíšilová*

František Zejda

Prapor 7. p. pl. tatranský

6. rota 7 p. pl. Tatranský

Jekatěrinburk

Plk. Krejčí, velitel II. divise

8. rota, br. Tesaf J. z Budišova

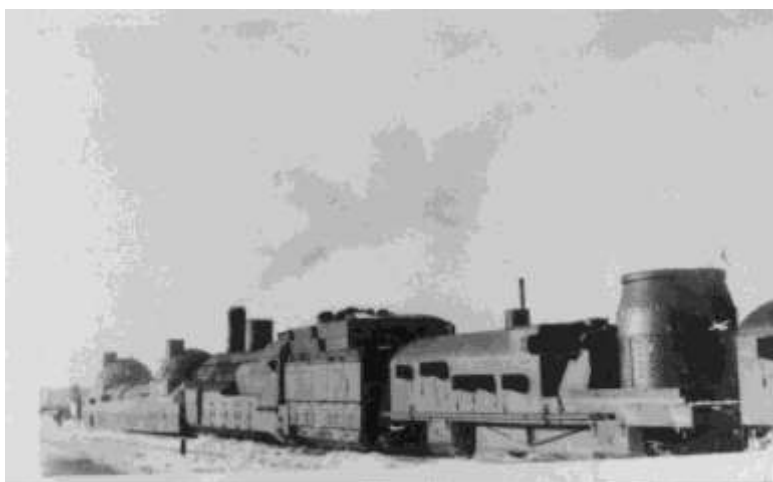
Gen. M. R. Štefánik

Gen. R. Gajda

× bratr Chyba

Obrněný vlak „Orlík“

Sibiřská vesnice

Pevnost u Vladivostoku – Gornostaj

Sibiřanky

Hlídka v lesích na Urale – 7 p. pl.

Ledovce na jezeře Bajkal

Ledy na řece Tom u Tomska

Vladivostok

Návrat 7. pl. do vlasti r. 1920, loď Ixion, ve Vladivostoku 23.V.1920

Zábava s medvědem

Cesta Kanadou

Vodopád u Quebecu

Kuchyně 6. roty na Valcartier

Po příjezdu do tábora
Valcartier

Dvě fotografie z pietního aktu 28. října 1968 v Budišově

U pomníku padlých v Budišově

Sál budišovské školy - zleva: Jan Suchánek (italský legionář), Josef Ondráček, František Zejda a Antonín Šípek (italský legionář)

Touto malou vzpomínkou na (nejen) budišovské legionáře jsme si připomněli 83. výročí založení Československé republiky. Mohlo k ní dojít díky mravenčí práci ing. Vladislava Valdy a ochotě Miloslavy Pospíšilové a Františka Smejkalů podělit se s ostatními o vzpomínky i materiály, které mají ve svém archivu.

***Přílohu připravil
Karel Pavlíček***

Příloha Budišovského zpravodaje č. 3/2001
Samostatně neprodejné

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Vydává: Obecní úřad Budišov, IČO 00289159, tel. 0618/875 110, e-mail: ou.budisov@horacko.cz
Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 0618 / 875 212),
Mgr. Jiří Horák.

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Vyšlo v Budišově dne 1. 10. 2001
Tisk Tiskárna Charvát, s.r.o., Velké Meziříčí